

3. pracovní skupina – BOZ žáků

Charakteristika rizikových situací v denním životě DM a nástin jejich řešení.

1. Úvod do problematiky

Legislativa v oblasti bezpečnosti a ochrany žáků (BOZ žáků) je slabým článkem školského systému. Rovněž pedagogičtí pracovníci nejsou dobře chráněni před dopady případného zanedbání svých povinností, protože ty jsou formulovány vágně, nezávazně (Metodický pokyn MŠMT ČR k BOZ žáků z r. 2005 vydaný pro školy a zařízení zřízené MŠMT) anebo vůbec.

Nepřiměřeně velká odpovědnost je tak kladena na ředitele škol a školských zařízení, kteří podle školského zákona odpovídají za BOZ žáků, aniž by měli možnost opřít se o jednoznačné pokyny. Ačkoliv je ve školském zákonu (561/2004 Sb. §29 odst. 2) zakotveno, že „Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících“, tak do dnešního dne tato vyhláška nebyla vydána. Není tedy v platnosti žádná závazná právní norma, která by dávala pedagogům závazné instrukce k prevenci a zajištění BOZ žáků a záleží na řediteli, jaké instrukce dá svým podřízeným na základě vyhodnocení rizik souvisejících s prováděnou činností. Příklady z praxe, které se dostaly až k soudu, dokumentují, že stát se může cokoliv a že ani poučení žáků, preventivní činnost před zahájením nebo v průběhu činnosti (dohled) nepomůže pedagogovi, aby unikl trestu. Jednou z příčin je jistě **nedokonalá legislativa**.

Rizika poškození zdraví žáků v DM mají rostoucí tendenci. Dokumentují to některé statistické údaje a faktory:

- Ačkoliv ubývá počet uživatelů marihuany a heroinu ve věkové kategorii 15 až 19 let, tak užívání marihuany mezi mladistvými a mladými dospělými je stále na vysoké úrovni (Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2012, pro jednání vlády ČR).
- Alkohol: česká droga č. 1 – týká se též mládeže; třetina nezletilých konzumuje ve veřejných podnicích alkohol, i když je ze zákona jeho podávání zakázáno, a ani domácí konzumace není výjimkou (25%).

Opilý nebo žák pod vlivem drog v DM je rizikovým faktorem. Do školy si žák nedovolí přijít pod vlivem (až na závislé výjimky), do domova ano (večer je vhodnější příležitost).

- Nadváha a obezita jsou epidemií třetího tisíciletí. Realizace pohybových nebo fyzicky náročnějších aktivit s těmito žáky přináší četnější rizikové situace, protože žáci jsou neobratní a jejich fyzická kondice a tím i odolnost proti nemocem je na stále nižší úrovni. **Životní styl dnešní mládeže vytváří další rizika.** Především je zde větší pravděpodobnost úrazu i při běžném pobytu a předpoklad četnější nebo déle trvající nemocnosti.
- I naše praxe nám potvrzuje, že v DM **přibývá žáků s psychickými nebo citovými problémy**, které často rodiče i žáci před pedagogy úspěšně tají, i když byly diagnostikovány lékařem. Snad každý DM řešil vážnější případ psychického strádání u některého ze svých žáků a některé domovy i pokusy o sebepoškození. Nárůst těchto handicapů souvisí s nezdravým způsobem života, krizí současné rodiny a s fyzickou kondicí a psychickou odolností dnešní mládeže vůbec. Podle některých studií¹ je procento mladých lidí s chronickými zdravotními problémy poměrně vysoké (12,8% dotazovaných) a také počet těch, kteří mají zkušenost s návštěvou odborníka pro

¹ F. D. Krch, H. Drábková, Současné změny životního stylu a duševní zdraví české mládeže, 1997

psychické nebo emocionální problémy (12%) je také alarmující. **Zhoršený či změněný zdravotní stav žáka zvyšuje rizika.**

2. Podněty k řešení

2.1. Návrh opatření:

Navrhujeme zpracovat problematiku ochrany zdraví žáků v DM do vyhlášky MŠMT ČR o BOZ žáků, případně jiného závazného právního předpisu. Jedná se hlavně o definici dostatečnosti či standardů dohledu, tzn. konkretizaci podmínek, za nichž lze dohled nad nezletilými žáky považovat za dostačující při vyhodnocení základních rizik té které situace. Pokud nebude v dohledné době záruka vydání vyhlášky MŠMT, tak bude třeba vyžadovat závazné stanovisko a výklad bezpečnostních situací, které ADMIN předá ministerstvu.

Odůvodnění:

Za rizikové z pohledu zajištění zákonného dohledu považujeme zejména tyto provozní situace:

- z organizačních či provozních důvodů případně na vychovatele dvakrát i vícekrát více žáků, než čítá běžná výchovná skupina (malé DM, aktivity vně DM apod.) v době základního provozu, tj. odpoledne, večer;
- v nočních hodinách plní úkoly dohledu nad žáky a ostrahy budovy většinou bezpečnostní pracovníci nebo asistenti pedagoga, a to bez možnosti řešit krizové situace s pomocí kolegy, jejich odpovědnost za BOZ žáků je mimořádná a rizika rostou (nemoci projevující se hlavně ve večerních hodinách, nutnost zajistit požární ochranu, ostrahu budov, možnosti havárie, jiné nepředvídatelné okolnosti);
- v době školního vyučování (v dopoledních hodinách) řeší domovy dohled nad přítomnými žáky různě, a to i nepedagogickými pracovníky; jde o to, aby žádný z pracovníků DM či školy nebyl vyloučen z možnosti jeho využití při dohledu;
- nevyjasněná je odpovědnost DM za žáky na vycházkách, při odchodu k lékaři nebo i při odjezdu žáka do místa bydliště či jiného místa atd.
- denní pobyt v DM přináší další situace, které jsou příznačné pro ubytovací zařízení, jako např. nebezpečí infekčních chorob, dodržování hygienických předpisů (konzumace jídla, užívání kosmetických přípravků), práce s nástroji v odborných pracovnách, kuchyňkách, používání cvičebního náčiní v posilovnách, cvičebnách a tělocvičnách apod.

Dohled nad chováním žáků nemůže být přítom omezen jen na nezletilé. I zletilci jsou povinni dodržovat vnitřní řád DM a úkolem dohledové služby je kontrolovat jeho dodržování. I pro zletilé žáky a studenty platí opatření v oblasti zajištění BOZ žáků, protipožární opatření, režim dne apod., která obsahuje tento pro všechny žáky závazný dokument.

2.2. Návrh opatření:

S ohledem na vyšší potřebu lidské práce při poskytování služeb a zajištění dohledu navrhuje, aby zřizovatelé akceptovali požadavky ředitelů DM na navýšení mzdových prostředků na druhého pracovníka, a to zejména ze dvou důvodů:

- ***výpomoc na pracovišti je nezbytná z důvodů organizačních (viz např. nutnost doprovedu do zdravotnického zařízení, řešení havárie apod.)***
- ***výpomoc je nezbytná z důvodu řešení výchovné situace (o tom dále).***

Doporučujeme, aby vyšší potřeba práce v nočních hodinách byla zohledněna při aktualizaci vyhlášky o krajských normativních jako jeden z ukazatelů.

Zde je třeba přihlídnout zejména k počtu budov, jejich rozmístění, počtu žáků, zásadám bezpečnosti a hospodárnosti.

Odůvodnění:

Jednání žáků v důsledku jejich zdravotních problémů (nemoc, úraz, ale také alkohol, drogy apod.) vyžaduje **zvýšený dohled nad žáky v denní i noční době**. Zejména v době noční nejsou dnes vytvořeny vhodné podmínky k zajištění všech úkonů, které je třeba provést v případě, že je třeba řešit vážnější zdravotní situace, havárie apod., protože pracovník zůstává v DM v absolutní většině případů sám.

Pokud je například žák odvezen k ošetření lékařem, tak ve většině DM není nikdo další, kdo by ho doprovodil tam nebo žáka odvezl po ošetření zpět. Zaměstná-li noční službu jediný zdravotně indisponovaný žák (třeba i opilý), tak nelze konat dohled nad ostatními. (Obdobně na tom ale jsou i DM s malým počtem žáků, o něž často pečuje jeden vychovatel i přes den.) Zdravotnická zařízení nemají sjednocenou praxi a i v jednom místě uplatňují různé přístupy k řešení situace nemocného („dovezeme ho – odvezte si ho – musí si ho vyzvednout rodič“). Zde je zřejmě řešení spíše na straně ministerstva zdravotnictví.

Při zvládání výše uvedených situací většinou nejde o úkony pedagogické, nýbrž organizační, pečovatelské. Pokud bude potřebné řešit výchovnou situaci výchovnými prostředky, pak je možné určovat pedagogické pracovníky do pracovní pohotovosti (§79 ZP odst. 1 písm. h), §95 a 140). Na to ale domovy nedostávají mzdové prostředky tzv. ze zákona.

Projednáno v pracovní skupině č. 3 a schváleno na jednání Valné hromady OS ADMIN ČR dne 21.2.2014.

Zpracoval:Mgr. Vlastimil Šíp, vedoucí 3. pracovní skupiny